

Koulujen ja oppilaitosten loma-ajat

Malli loma-aikojen muuttamiseksi sekä muistio nykykäytännöistä

Sisällys

Koulujen ja oppilaitosten loma-ajat	1
Johdanto	3
1. Malli kesäloman siirtämisestä ja kevätlukukauden keventämisestä	5
1.1 Säädosmuutostarve	7
1.2 Vaikutukset.....	8
2 Koulujen ja oppilaitosten työajat.....	13
2.1 Esi- ja perusopetus	13
2.2 Lukiokoulutus	15
2.3 Ammatillinen koulutus	15
2.4 Ammattikorkeakoulut ja yliopistot	16
3 Loma-aikojen kehittyminen Suomessa.....	17
4 Loma-ajat Euroopassa	18
5 Lausuntojen koonti	20

Johdanto

Tässä muistiossa kuvataan koulujen ja oppilaitosten nykyisiä loma-aikakäytäntöjä sekä tuodaan esille koulutusjärjestelmän kannalta keskeisiä vaikutuksia, joita loma-aikojen mahdollinen uudelleen sijoittaminen synnyttäisi. Koulutusjärjestelmä muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden, jossa muutokset yhdellä koulutusasteella heijastuvat seuraaville. Vaikka lähtökohtana ovat perusopetuksen työ- ja loma-ajat, tarkasteltavana on koulutusjärjestelmä jatkumona ja sen toimivuus kaikilla koulutusasteilla.

Opetusministeri Adlercreutz on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön virkakuntaa selvittämään, miten koulujen ja oppilaitosten kesälomien siirtäminen olisi toteutettavissa ja millaisia muutostarpeita siirto aiheuttaisi koulutusjärjestelmässä. Mahdollisen siirron tavoitteena olisi tukea perheiden hyvinvointia vahvistamalla perheiden mahdollisuuksia viettää yhteistä kesälomaa sekä tukea lasten ja nuorten hyvinvointia selvittämällä, olisiko kevätlukukauden keventäminen loma-aikoja uudistamalla mahdollista. Lisäksi tavoitteena olisi tukea suomalaisen koulutusjärjestelmän työ- ja loma-aikojen yhteensopivuutta muun Euroopan loma-aikojen kanssa.

Vastaavaa selvitystä on ehdotettu myös kuuden kansanedustajan allekirjoittamassa toimenpideohjelmissa TPA 38/2023 vp. Aloitteessa ehdotetaan, että valtioneuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin selvittääkseen koululaisten kesälomien siirron vaikutukset yrittäjyyteen, työllisyyteen ja kansantalouteen sekä toteuttaakseen lomakauden siirron eteenpäin. Aloitteessa esitetään, että koulutyö säädettäisiin päättymään kaksi viikkoa nykyistä myöhemmin, viikon 24 viimeisenä arkipäivänä.

Muistiossa on malli, jolla havainnollistetaan kesäloman aloittamisen siirtämistä kahdella viikolla nykyistä myöhemmäksi kesäkuulle ja koulutyön aloittamista elokuun puolivälin jälkeen. Lisäksi mallissa on otettu huomioon pidentyvän kevätlukukauden keventäminen uudella, huhtikuun loppuun ajoittuvalla kevätlomalla.

Vakiintuneiden loma-aikojen muutoksilla olisi vaikutuksia koko koulutusjärjestelmään ja siten suora vaikutus suureen joukkoon koululaisia ja opiskelijoita sekä alaikäisten oppilaiden huoltajiin. Lisäksi muutokset koulujen ja oppilaitosten työ- ja loma-ajoissa vaikuttaisivat laajasti opetuksen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöverkostoihin sekä kuntien lapsille ja nuorille sekä kouluikäisten perheille tarjoamiin palveluihin. Muutos edellyttäisi myös kouluissa työskentelevän henkilöstön työ- ja loma-ajoista sopimista.

Muistiolounnos on laadittu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Työn aikana on kuultu Opetushallituksen ja Ylioppilastutkintolautakunnan virkahenkilöitä. Muistiolounnoksessa loma-aikoja ja niiden mahdollisten muutosten vaikutuksia tarkastellaan ensisijaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan sekä koulutusjärjestelmän näkökulmasta. Muistio on tarkoitettu pohjaksi loma-ajoista käytävälle keskustelulle ja niitä koskeville jatkotoimille.

Palautteen saamiseksi malleista sekä muistion täydentämiseksi ja tarvittaessa korjaamiseksi toteutettiin lausuntokierros 22.5.2026 – 3.7.2026. Lausuntopyyntö osoitettiin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle sekä alan keskeisille sidosryhmille.

1. Malli kesäloman siirtämisestä ja kevätlukukauden keventämisestä

Taulukko 1 Kesäloman siirtäminen ja sen keskeiset vaikutukset

Muutos ja vaikutukset	Kesäloman siirtäminen kahdella viikolla ja kevätlukukauden keventäminen
	<ul style="list-style-type: none">• Siirretään kesäloman alku kahdella viikolla nykyistä myöhemmäksi• Säädetään syyslukukaudelle paluu elokuun puolivälin jälkeen• Kevään työaika pitenee ja syksy lyhentyy viikolla• Säädetään huhtikuun loppuun uudesta kevätlomasta
edellytetyt säädösmuutokset	Perusopetuslaki 628/1998 23 § (valtuus säätää asetuksella koulutyön aloittamisesta elokuussa ja kevään loma-ajasta) Perusopetusasetus 7 § (muutos koulutyön päättymisen ajankohtaan ja uusia säädöksiä koulutyön aloittamisesta elokuussa ja vähintään viikon kestoisesta kevätlomasta)
lomapäivien lukumäärä	Ei muutoksia
kesäloman pituus	Kesäloman kesto lyhyimmillään perustuisi säädöksiin ja olisi muutaman päivän nykyisin pidettyä lomaa lyhyempi; opetuksen järjestäjä voisi kuitenkin päättää pidemmästä lomasta ja koulutyön aloittamisesta säädettyä myöhempänä ajankohtana elokuussa.
syys-, joul- ja talviloma	Opetuksen järjestäjä päättää
kevätloma	Säädetään uusi minimissään viikon mittainen lomajakso huhtikuun loppuun keventämään pidentyvää kevätlukukautta.
perusopetuksen jälkeinen yhteishaku, opiskelijavalinnat, tulosten julkaisu, opiskelupaikan vastaanotto ja varasijoilta valinta	Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää ajankohdan; päättöarvioinnin siirtyessä kesäkuulle myös edellytykset yhteishaun toteuttamiselle siirtyisivät. Opiskelupaikan vastaanottaminen tapahtuisi heinäkuussa, varasijoilta valinnat saataisiin päätökseen elokuun puolivälin jälkeen.
ammattillinen koulutus	Koulutuksen järjestäjät päättävät loma-ajoista; loma-aikakäytännöissä on vaihtelua. Osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä voi katsoa tarkoituksenmukaiseksi muuttaa lomiamperuskoulujen kanssa yhtenäiseksi.
lukiokoulutus	Koulutuksen järjestäjät päättävät loma-ajoista; perusopetuksen loma-aikojen muutosten myötä lukioiden osalta voi olla tarkoituksenmukaista muuttaa loma-aikoja vastaamaan perusopetuksen käytänteitä.
ylioppilastutkintokoe	Ylioppilastutkintolautakunta määrää ylioppilastutkintokokeiden aikatauluista ja järjestelyistä. Koeaikoja ei ole säädöksiin kytkeyty lukiokoulutuksen järjestäjien päättämiin työ- tai loma-aikoihin ja kokeet voitaisiin määrätä pidettäväksi jotakuinkin paikoilla, joilla ne ovat viime vuosina olleet.
korkea-asteen opintoihin siirtyminen	Vaikutuksia syntyisi vain, jos ylioppilastutkinnon suorittamisen ajankohdat siirtyisivät nykyisestä myöhemmäksi.
kunnat	Opetuksen järjestämisen suunnittelutyötä, henkilöstöressurssin uudelleen allokointia sekä perusopetukseen kytkeytyvien erilaisten palvelujen järjestelyjä vastaamaan muuttuvia työ- ja loma-aikoja; lisäksi saattaa edellyttää joidenkin kuntapalvelujen kohdentamista uudella tavalla.
opetus- ja ohjaushenkilöstö	Edellyttää työajoista sopimista.

Peruskoulujen kesälomista käydyssä julkisessa keskustelussa on toivottu koulujen aloitusta nykyistä myöhemmin elokuulla, ja moni vielä muistaa ajat, jolloin kesälomat jatkuivat elokuun puoliväliin asti. Lomajaksojen ajoittuminen tasaisesti lukuvuoden läpi edistää oppilaiden jaksamista, ja opetuksen järjestäjät ovat pidentäneet muun muassa syyslomaa siirtämällä lomapäiviä kesäloman lopusta lokakuulle. Näin kesälomat ovat lyhentyneet ja koulutyöhön paluu aikaistunut.

Tässä luvussa kuvataan malli, jolla perusopetuksen kesäloman siirto nykyistä myöhemmäksi olisi mahdollista toteuttaa. Kesäloma aloitettaisiin nykyiseen verrattuna kaksi viikkoa myöhemmin viikon 24 viimeisen arkipäivän jälkeen ja koulutyöhön palattaisiin elokuun puolivälin jälkeen, aikaisintaan viikon 34 ensimmäisenä työpäivänä. Malli ottaa huomioon pidentyvän kevätlukukauden, jonka keventämiseksi esitetään uutta kevätlomaa turvaamaan oppilaiden jaksaminen lukuvuoden viimeisinä kuukausina. Vähintään viikon mittainen kevätloma ajoittuisi huhtikuun loppuun viikoille 17 ja 18 opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Seuraavissa alaluvuissa kuvataan, millaisia muutoksia mallin toteuttaminen edellyttäisi säädöksissä ja millaisia vaikutuksia sen toimeenpanolla olisi koulutusjärjestelmään.

1.1 Säädosmuutostarve

Perusopetuksessa kesäloman aloituksen ja lopettamisen siirtäminen nykyistä myöhäisemmäksi ja uuden lomajakson käyttöön ottaminen edellyttäisivät säädösmuutoksia sekä loma-aikojen uudelleen suunnittelua. Perusopetuksen työajoista säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja -asetuksessa (852/1998), ja mallissa esitetty muutos edellyttäisi säädösmuutoksia niistä kumpaiseenkin. Nykyistä laajemmalla sääntelyllä voitaisiin varmistaa loma- ja työaikojen kansallinen yhdenmukaisuus niiltä osin kuin sille on tarvetta. Loma-aikojen sääntely myös vähentäisi tarvetta valtakunnalliseen tai alueelliseen loma-aikojen koordinointiin muutoksen alkuvaiheessa ennen kuin uudet lomakäytännöt vakiintuisivat. Uusi, aiempaa kattavampi sääntely kuitenkin kaventaisi perusopetuksen järjestäjien päätäntävaltaaja loma- ja työajoissa.

Perusopetuslain 23 §:ssä säädetään lukuvuodesta, työpäivien määrästä sekä annetaan opetus- ja kulttuuriministeriölle valtuutus säätää asetuksella koulutyön päättymisajankohdasta. Mallin toteuttaminen edellyttäisi lakiin valtuuksia säätää asetuksella myös koulutyöhön paluun ajankohdasta sekä keväälle ajoittuvasta lomajaksosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö säätää **perusopetusasetuksen 7 §:**ssä lukuvuoden koulutyö päättyväksi viikon 22 viimeisenä arkipäivänä, joka on touko - kesäkuun vaihteeseen sijoittuva lauantaipäivä. Malli edellyttäisi, että koulutyön päättymisajankohta siirrettäisiin kaksi viikkoa nykyistä myöhemmäksi. Uutena asiana säädettäisiin koulutyöhön palaamisesta elokuussa

aikaisintaan viikon 34 ensimmäisenä työpäivänä sekä huhtikuun lopulle sijoittuvasta vähintään viikon mittaisesta kevätlomasta, jonka koulutuksen järjestäjät voisivat toteuttaa viikkojen 17 ja 18 aikana.

Perusopetuksen kesäloman siirtoa koskevalle lainvalmistelualoite voisi tulla esimerkiksi hallitusohjelman kirjauksesta, kansalaisaloitteena, eduskunnan lausumista tai ministeriön omana aloitteena, joka perustuu kerättyyn tietoon, selvityksiin tai lakien vaikutusten seurantaan. Esivalmisteluvaiheessa koottaisiin aloitetta koskevaa tietoa ja näkemyksiä sekä arvioitaisiin lainvalmisteluhankkeen tarve, tavoitteet ja toteuttamista. Sidosryhmien kuuleminen olisi olennainen osa esivalmistelua. Päätös lainvalmisteluhankkeen käynnistämisen tarpeesta tehtäisiin esivalmistelun pohjalta.

Lakien perusvalmistelun aikana selvitetään muun muassa oikeudelliset kysymykset sekä vaihtoehtoiset ratkaisut vaikutusarvioineen. Olennainen osa valmistelua olisi lakitekstin ja perustelujen kirjoittaminen. Perusopetuslain muutosten osalta hallituksen esityksen antaminen eduskunnalle edellyttäisi valtioneuvoston päätöstä.

Asetusteksti luonnosteltaisiin lain valmistelun yhteydessä asetuksenantovaltuuksista säädettäessä.

1.2 Vaikutukset

Kesäloman pituus

Koulutyö päättyisi kesäkuussa viikon 24 viimeisenä arkipäivänä ja koulutyöhön palattaisiin elokuussa aikaisintaan viikon 34 ensimmäisenä arkipäivä.

Uusi sääntely määritteli kesäloman keston lyhyimmillään yhdeksän viikon mittaiseksi ja näin toteutettuna loma olisi nykyisin pidettyä kesälomaa hieman lyhyempi. Perusopetuksen järjestäjät voisivat kuitenkin päättää pidemmästä lomasta ja koulutyön aloittamisesta säädettyä myöhempänä ajankohtana elokuussa.

Muut loma-ajat

Huhtikuun loppuun viikkojen 17 ja 18 ajalle tulisi vähintään viikon kestävä kevätloma. Perusopetuksen järjestäjät voisivat päättää lomaviikon tarkemmasta toteutusajasta ja myös omalla päätöksellään pidentää kevätloman kestoa.

Työaika talvilomasta kesäloman alkuun on pitkä siitakin huolimatta, että kesäloma alkaa suhteellisen varhain kesäkuun alussa. Työviikkojen lisääntyminen ja kesäloman aloituksen siirtyminen nykyistä myöhäisemmäksi

edellyttäisivät kevätlukukauden keventämistä. Lomien jaksottumisella tasaisesti lukuvuoden aikana tukisi oppilaiden palautumista, lepoa ja virkistymistä.

Muutokset kesäloman ajankohdassa ja uusi kevätloma eivät muuttaisi loma- tai opetuspäivien määrää lukukauden aikana. Lomapäivät keväälle saataisiin lyhentämällä vastaava määrä lomapäiviä muista loma-ajankohdista. Opetuksen järjestäjien päätettävänä edelleen olisi, mitä muita lomajaksoja lukukauden aikana olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa kesä- ja kevätlomasta jäljelle jäävillä lomapäivillä. On vaikea ennakoida, missä määrin opetuksen järjestäjät kokisivat tarvetta säilyttää tai tehdä muutoksia vallitsevaan lomakäytäntöön syys-, joulun- ja talviloman osalta. Kuluneiden vuosikymmenten aikana lomien ajankohdat ja kestot ovat olleet melko vakiintuneita, eikä esimerkiksi lomien kansalliselle koordinoinnille ole ollut tarvetta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tai Opetushallituksen tehtäviin koulujen loma-ajoista sopiminen ei kuulu.

Perusopetuksen jälkeinen yhteishaku ja valintakokeet

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää perusopetuksen jälkeisen yhteishaun aikatauluista Opetushallituksen esityksen perusteella. Yhteishaku koskee ensisijaisesti oppivelvollisia, jotka kevään yhteishaussa hakevat opiskelemaan lukioon, ammatillisiin perustutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen tai kansanopistojen oppivelvollisille tarkoitetuille linjoille. Opiskelijavalinnat perustuvat pitkälti päättöarviointiin.

Koulutyön päättyminen kaksi viikkoa nykyistä myöhemmin siirtäisi perusopetuksen päättöarviointia, mikä vastaavasti siirtäisi yhteishakua perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin kahdella viikolla. Myös opiskelijavalintojen tekeminen, yhteishaun tulosten julkaiseminen, opiskelupaikan hyväksyminen ja varasijoilta sisäänotto siirtyisivät nykyistä myöhemmäksi. Käytännössä tulokset julkaistaisiin kesäkuun loppupuolella, opiskelupaikat otettaisiin vastaan viimeistään heinäkuussa ja varasijoilta hyväksyminen päättyisi elokuun lopussa tai syyskuun alussa.

Yhteishaun aikataulujen siirtymisen ohella kesälomien siirtäminen vaikuttaisi toisen asteen pääsykokeiden aikatauluun siirtäen niitä kahdella viikolla nykyistä myöhemmäksi. Ammatillisessa koulutuksessa on yli 200 hakukohdetta, joihin järjestetään erilliset pääsykokeet. Opiskelijamääriltään suurimmat vaikutukset alakohtaisesti kohdistuisivat sosiaali- ja terveystieteiden perustutkintojen pääsykokeisiin, jossa on yli 50 hakukohdetta. Kasvatus- ja ohjausalan perustutkintojen hakukohteita on 30. Lukiokoulutuksessa eri painotuksia ja

erityisen tehtävän saaneille lukioille aikataulumuutos näkyisi, mikäli ne järjestävät pääsy- tai soveltuvuuskokeita.

Oppivelvollisuuslain mukaan perusopetuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata ja valvoa oppivelvollisen hakeutumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen 9. luokalla. Jos oppivelvollinen ei saa opiskelupaikkaa yhteishaussa, perusopetuksen järjestäjä jatkaa ohjausta kevätlukukauden koulutyön päätyttyä ja auttaa oppivelvollista hakemaan opiskelupaikkaa yhteishaun jälkeisessä jatkuvassa haussa. Ehdotus kesälomien siirtämisestä siirtäisi myös tämän perusopetuksen aikaisen ns. kesäohjauksen toteutumisen aikatauluja kahdella viikolla eteenpäin ja vaikuttaisi tätä kautta oppivelvollisten ohjausta tekevien henkilöiden vuosilomiin.

Jos oppivelvollinen nuori vielä kesän jälkeen on ilman opiskelupaikkaa tai keskeyttää aloittamansa opinnot, oppivelvollisuuslain mukainen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy perusopetuksen tai koulutuksen järjestäjän ilmoituksen perusteella nuoren asuinkunnalle. Kesälomien siirrolla muutoksella olisi vaikutusta oppivelvollisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaiseen oppivelvollisuuden suorittamisen tarkistuspäivään. Nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriö määrää päivän elokuun lopulle. Kesälomien siirron myötä oppivelvollisuuden suorittamisen tarkistuspäivä siirtyisi lähemmäs syyskuun puoliväliä.

Toisen asteen koulutus

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa loma-ajoista ei säädetä, mutta erityisesti lukiokoulutuksessa on noudatettu perusopetuksen kanssa yhtenäisiä lomakäytäntöjä. Perusopetuksen loma-aikojen muuttuessa olisi tarkoituksenmukaista, että lukiokoulutuksen ja mahdollisesti myös osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä muuttaisi oppilaitostensa työ- ja loma-aikoja vastaamaan perusopetuksen työ- ja loma-aikoja.

Loma-aikojen muutosten vaikutukset ylioppilastutkintokokeisiin

Ylioppilastutkinnon suorittamisesta säädetään ylioppilastutkinnosta annetulla lailla (502/2019). Lain 4 §:n mukaan ylioppilastutkinto järjestetään lukiokoulutusta antavissa oppilaitoksissa samanaikaisesti kaksi kertaa vuodessa.

Ylioppilastutkintolautakunta määrää ylioppilastutkintokokeiden järjestämisestä ja niihin liittyvistä aikatauluista ja järjestelyistä. Lautakunta muun muassa laatii

ja ilmoittaa kaikkien kokeiden alustavan arvostelun tarkemman aikataulun erikseen jokaiselle tutkintokerralle. Aikataulu laaditaan siten, että kunkin kokeen alustava arvostelu on valmis noin kahdentoista työpäivän kuluttua kokeesta. Lisäksi koesuorituksen arvosteluun oikaisuun varataan aikaa 14 päivää.

Ylioppilastutkintokokeiden ja niihin liittyvien järjestelyjen aikataulutusta ei ole säädösten kytkeytyttyä lukioiden työaikoihin. Koeajoista määrätessään ylioppilastutkintolautakunta ottaa huomioon muun muassa opiskelijoiden jaksamisen, koejärjestelyiden toteuttamisen lukioissa ja kokelasmäärältään suurten kokeiden arvostelun vaatiman ajan. Lisäksi varmistetaan, että opiskelijoille jää aikaa korkeakouluihin hakeutumiseen, esimerkiksi valmistautumiseen pääsykokeisiin.

Muutokset perusopetuksen loma-ajoissa eivät lähtökohtaisesti vaikuttaisi ylioppilastutkintokokeiden aikatauluihin. Muutoksiin ei ole tarvetta silloinkaan, jos lukiokoulutuksen järjestäjät päättäisivät toteuttaa loma-ajat mallin esittämällä tavalla. Kokeet voitaisiin toteuttaa nykyisillä paikoillaan maaliskuuhuhtikuussa ja syys-lokakuussa. Mikäli lukiokoulutuksen järjestäjät siirtyisivät noudattamaan mallin mukaisia perusopetuksen työ- ja loma-aikoja, ylioppilaskokelaiden valmistumisaika kokeisiin muuttuisi hieman nykyisestä. Koulutuksen järjestäjillä olisi kuitenkin kevätlukukaudella mahdollisuus kompensoida kesäloman siirrosta aiheutuvien työpäivien väheneminen esimerkiksi lukulomaa lyhentämällä. Syksyllä ylioppilaskokelaiden käytössä olevaan opiskeluaikaan vaikuttaisi se, päättääkö koulutuksen järjestäjä jatkaa kesälomaa mallissa esitettyä pidemmälle eli viikolle 34 tai sen jälkeen.

Ylioppilastutkintokokeiden toteutuminen nykyisillä paikoillaan mahdollistaisi sen, että hakeutuminen jatko-opintoihin toteutuisi nykyisenkaltaisella aikataululla.

Ylioppilasta valmistuneella ei ole oikeutetta opintotukeen. Mikäli lukioiden kevätlukukausi jatkuisi esitetyn mallin mukaisesti viikolle 24, mutta tutkinto valmistuisi nykyisellä aikataululla viikolla 22, opintotukiviikkojen määrää keväällä valmistuvien osalta vähenisi noin kahdella viikolla nykyiseen verrattuna.

Toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirtyminen

Korkea-asteen opintoihin hakeutuminen edellyttää, että hakija on saanut toisen asteen opintonsa päätökseen ja on hakukelpoinen jatko-opintoihin. Ammatillisessa koulutuksessa tutkintoja suoritetaan joustavasti läpi vuoden. Myös lukion oppimäärän suorittamisajankohdat voivat vaihdella. Sen sijaan ylioppilastutkinnon kokelaat suorittavat tutkintoaan samanaikaisesti ja kansallisesti keskitetyllä koemenettelyllä. Mikäli ylioppilastutkinnon

suorittamisajankohtia ja tutkintokokeita siirrettäisiin järjestettäväksi muutama viikko nykyistä myöhemmin, olisi muutoksilla vaikutusta korkea-asteen koulutukseen hakeutumiseen. Tällaista kokeiden siirtoa esitetty malli ei kuitenkaan edellytä.

Kuntien tehtävät

Kunnat olisivat keskeisessä roolissa koulujen loma- ja työaikoja muutettaessa. Toimeenpano edellyttäisi kunnilta opetuksen järjestämisen suunnittelutyötä, henkilöstöresurssin uudelleen allokointia sekä perusopetukseen kytkeytyvien erilaisten palvelujen järjestelyjä vastaamaan muuttuvia työ- ja loma-aikoja.

Opetusta järjestäessään kunta toimii yhteistyössä muiden toimijoiden ja palvelujen tuottajien kanssa. Muutokset koulujen työ- ja loma-ajoista vaikuttaisivat esimerkiksi sopimuksiin koulujen käyttämien ruoka-, kiinteistöhuolto- ja puhdistuspalvelujen kanssa tai julkisen liikenteen ja koulukyytien järjestämisessä. Myös esimerkiksi hyvinvointialueiden vastuulla oleva opiskeluhuollon palvelujen järjestämisestä olisi tarve sopia niin, että palvelut ovat saatavilla koulutyön aikana.

Kunnat koordinoivat muun muassa lasten ja nuorten lomien aikaista harrastustoimintaa. Vain osa huoltajista voi järjestää omat vuosilomansa siten, että ne kattavat kaikki koulujen loma-ajat. Perheiden ja kuntien ratkaistavaksi tulisi pienimpien oppilaiden hoidon järjestäminen niiden päivien aikana, kun vanhemmat ovat töissä. Mikäli koulujen loma-ajoissa tapahtuu muutoksia, olisi harrastus-, nuoriso-, liikunta- ja leiripalveluita organisoitava uudella tavalla siten, että ne ovat tarjolla oikea-aikaisesti. Nykyisin koululaisille tarjotut harrastus- ja leiripalvelut on sijoitettu kesäkuulle ja elokuun alkuvuikoille sekä syys- ja hiihtolomaviikolle, jolloin kunnan alueen kouluissa lomailaan.

Kuntien tulisi myös seurata, mikä vaikutus muutoksella olisi varhaiskasvatuksen tarpeeseen erityisesti kesäkuukausien aikana.

Opetus- ja ohjaushenkilöstön työajat

Perusopetuksessa lomien siirto vaikuttaisi opetus- ja ohjaushenkilöstön työ- ja loma-aikoihin. Opettajien työajasta on sovittu opetusalan virka- ja työehtosopimuksessa (OVTES). Opettajan työ rytmittyy opetustyöaikaan ja opetustyöajan keskeytyksiin, jotka tarkoittavat koulun loma-aikoja. Kokonaistyöaikajärjestelmässä olevalla opetushenkilöstöllä on myös oikeus vuosilomaan. Nykyisin opettajia ei voida määrätä opetustyöhön kesäaikana laajemmin tai pidemmäksi aikaa, ellei kesäopetuksesta sovita paikallisesti

luottamusmiehen kanssa. Myös muut oppilaitoksen loma-ajat ovat samalla tavoin suojattuja. Muutokset loma-ajoissa edellyttäisivät opettajien työaikojen uudelleen sopimista.

Muutokset perusopetuksen jälkeisen yhteishaun aikataulussa vaikuttaisivat niiden opetus-, ohjaus- ja hallintohenkilöiden työhön, jotka työskentelevät opiskelijavalinta-asioissa lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja kansanopistoissa.

2 Koulujen ja oppilaitosten työajat

2.1 Esi- ja perusopetus

Säädökset

Perusopetuksen työajoista säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja -asetuksessa (852/1998). Säännökset koulun työajoista konkretisoivat lapsen oikeutta lepoon ja vapaa-aikaan. Ne sääntelevät opetuksen määrää ja tasoa, oppilaiden oikeuksia ja opintososiaalisten etujen järjestämistä sekä välillisesti myös opetuksen kustannuksia. Lisäksi koulujen työaikaan koskevat säännökset toimivat koulun henkilöstölle työsuojelunormeina.

Perusopetuslain 23 §:n 1 momentin mukaan perusopetuksessa lukuvuosi alkaa 1 päivänä elokuuta ja päättyy 31 päivänä heinäkuuta. Lukuvuodessa on 190 työpäivää. Lukuvuoden työpäivistä vähennetään muuksi arkipäiväksi kuin lauantaksi sattuva itsenäisyyspäivä, loppiainen ja vapunpäivä. Lisäksi asianomaisen ministeriön luvalla työpäivien määrä voi erityisestä syystä olla säädettyä suurempi.

Perusopetusasetuksen 7 §:ssä säädetään lukuvuoden koulutyön päättymisen ajankohdaksi viikon 22 viimeinen arkipäivä, joka on touko - kesäkuun vaihteeseen sijoittuva lauantapäivä.

Perusopetuslain 23 §:n 3 momentin mukaan sellaiset työpäivät, jolloin opetusta ei ole voitu järjestää pakottavasta syystä eikä opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita muutoin ole saavutettu, korvataan lisäämällä työpäiviä enintään kuudella päivällä. Näin koulutyö voi päättyä opetuksen järjestäjän päättämänä ajankohtana (perusopetusasetuksen 7 §).

Perusopetuslain 24 §:n 1 momentin mukaan oppilaan työmäärä saa olla enintään sellainen, että hänelle koulunkäyntiin, koulumatkoihin ja kotitehtäviin käytettävä aika huomioon ottaen jää riittävästi aikaa lepoon, virkistykseen ja harrastuksiin. Oppilaalle annettavan

perusopetuksen vuosittaisesta ja viikoittaisesta määrästä säädetään perusopetusasetuksen 3 §:ssä ja päivittäisestä työmäärästä 4 §:ssä.

Lomakäytännöt

Lukuvuosi ja koulutyö päätetään kaikissa peruskouluissa lain mukaan viikon 22 viimeisenä arkipäivänä. Muuten opetuksen järjestäjät voivat itsenäisesti päättää koulujen työ- ja loma-ajoista siten, että lukuvuoden työpäivien määrä on 190. Esimerkiksi lukuvuosi alkaa virallisesti 1.8., mutta käytännössä lukuvuoden varsinaisen aloitusajankohdan päättää paikallisesti opetuksen järjestäjä. Suomessa koulutyön alkamispäivä on yleensä elokuun ensimmäisellä puoliskolla.

Usein päätös loma-ajoista ja opetuksen käynnistymisestä uuden lukuvuoden alussa tehdään koordinoitusti kunnan sisällä tai yhteistyössä lähialueiden kanssa. Lomakäytäntöjen taustalla ei nykyisin käytännössä ole kansallista koordinaatiota, eikä esimerkiksi hiihtolomien ajoittumista säädellä kansallisesti. Koska loma-aikojen pääasialliset ajankohdat ovat vuosikymmenten aikana vakiintuneita, loma-ajoista on totuttu päättämään melko kapeiden aikaikkunoiden sisällä.

Opetushallituksen keräämien tietojen mukaan lukuvuonna 2023–2024 manner-Suomessa maakuntien keskuskaupungeissa perusopetuksen syyslukukausi käynnistyi 9. tai 10. elokuuta. Useissa kunnissa on viime vuosina siirrytty järjestämään koulujen syysloma viikon mittaisena. Tämä järjestely on käytännössä varhentanut koulutyön aloituspäivämäärää elokuussa.

- Syyslomia viettiin pääasiassa lokakuun lopussa viikoilla 42–43.
- Yleisimmin joululoma alkoi lauantaina 23.12.2023 ja päättyi lauantaina 6.1.2024 tai sunnuntaina 7.1.2024.
- Talvilomat olivat porrastettuja eri alueiden mukaan kolmen viikon jaksossa:
 - Viikko 8 (19.–23.2.2024): pääkaupunkiseutu, Pori, Turku
 - Viikko 9 (26.2.–1.3.2024): mm. Hämeenlinna, Kotka, Mikkeli, Tampere
 - Viikko 10 (4.–8.3.2024): Pohjois- ja Itä-Suomen kunnat, esim. Oulu, Rovaniemi, Kuopio

Peruskoulujen syyslukukausi on kestoaltaan noin 19 viikkoa ja kevätlukukausi 21 viikkoa. Tutkimustietoa on siitä, että perusopetuksen oppilaiden hyvinvointi, koettu terveydentila ja jaksaminen on heikointa kevätlukukaudella maaliskuun lopusta toukokuun loppuun. Niissä Suomen naapurimaissa, joissa kesäloma alkaa myöhemmin kesäkuussa, on lukukausi katkaistu pitkähköllä keväälle sijoittuvalla lomajaksolla, jollaista Suomessa ei ole.

2.2 Lukiokoulutus

Säädökset

Lukiolaissa (714/2018) ei säädetä lukiokoulutuksen jakautumisesta vuosiluokkiin eikä lukuvuodesta ja työpäivien määrästä. Lukiolain 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu.

Lomakäytännöt

Lukioiden lukuvuodesta päättää lukiokoulutuksen järjestäjä esimerkiksi vuosisuunnitelmissaan. Usein päätökset mukailevat perusopetuksen työ- ja loma-aikoja. Lukuvuosi alkaa yleensä elokuun toisella viikolla ja päättyy touko-kesäkuun vaihteessa. Lukioissa ja perusopetuksessa on osittain yhteisiä opettajia, tiloja ja ruokahuolto, mikä osaltaan on johtanut siihen, että lukuvuodet rytmittyvät samalla tavalla.

Lukioissa ns. lukuloma on opetuksen jakso, joka on tarjonnut abiturienteille mahdollisuuden rauhassa valmistautua ylioppilaskirjoituksiin ja kerrata tutkintoaineita. Nykyisin kokelaat suorittavat tutkintokokeet usein hajautetusti ja lukuloman merkitys on osittain vähentynyt. Lukulomajaksosta hyötyvät erityisesti ne kokelaat, jotka keskittävät tutkintokokeensa keväälle. Jakso toimii myös symbolisena päätösvaiheena lukio-opinnoille. Lukuloma ajoittuu helmikuun puolivälistä kirjoitusten alkuun.

2.3 Ammatillinen koulutus

Säädökset

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) ei sisällä säädöksiä lukuvuodesta tai koulutuksen työajoista. Lain 61 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Osaamisen hankkiminen oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä sekä opetus, ohjaus ja tuki ajoitetaan ja mitoitetaan opiskelijan tarpeisiin. Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset osaamisen hankkimista ja osoittamista koskevat tiedot. Oppivelvolliselle

henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma on laadittava siten, että suunnitelman mukainen ammatillisen tutkinnon suorittamisaika on enintään neljä. (44 § mom. 1 ja 2.)

Lomakäytännöt

Ammatillista koulutusta suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijälähtöisesti ja henkilökohtaisia osaamisen kehittämissuunnitelmia laadittaessa opiskelusta ja lomista on mahdollista sopia yksilöllisesti. Ammatillisessa koulutuksessa opetuksen ja loma-aikojen ajoittuminen vaihtelee paitsi koulutuksen järjestäjittäin myös koulutuksen järjestäjän sisällä. Vaihtelu voi olla esimerkiksi ala- ja tutkinto-kohtaista, ryhmäkohtaista tai yksilöllistä. Osa koulutuksen järjestäjistä noudattaa lukuvuodessa perusopetuksen lukuvuotta vastaavia aikatauluja. Osalla koulutuksen järjestäjistä lukuvuosi on koko vuoden kestoinen, jolloin koulutusta tarjotaan läpi vuoden asiakaslähtöisesti opiskelijoiden tarpeen mukaan. Osa koulutuksen järjestäjistä tarjoaa sekä perusopetuksen lukuvuotta vastaavasti ajoittuvia koulutuksia että läpi vuoden ajoittuvia koulutuksia.

2.4 Ammattikorkeakoulut ja yliopistot

Säädökset

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja koskevan lainsäädännön mukaan korkeakoulujen lukuvuosi alkaa 1 päivänä elokuuta ja päättyy 31 päivänä heinäkuuta. Opetuksen järjestämisen aikataulut ovat autonomisten korkeakoulujen itsensä päätettävissä.

Lomakäytännöt

Korkeakouluissa opinnot aloitetaan nykyisin elokuun loppupuolella tai syyskuun alussa. Kevään opetuksen päättämisaikakohdassa on vaihtelua, mutta opinnot päättyvät yleensä huhti-toukokuussa. Monet korkeakoulut järjestävät myös kesällä opetusta eri muodoissa.

3 Loma-aikojen kehittyminen Suomessa

Perusopetuksen lomien sijoittumiselle nykyiselle paikalleen on pitkät perinteet kuten myös sille, että loma-aikojen sääntelyn rinnalla opetuksen järjestäjät ovat voineet käyttää harkintaa. Loma-aikojen ajoittumisessa on otettu huomioon muun muassa juhlaperinteet, erilaisia työelämän tarpeita sekä sääolosuhteita. Esimerkiksi kesälomien aloittamiseen ovat vaikuttaneet yliopisto-opiskelijoiden keväiset juhlatraditiot, joilla oli suuri merkitys Suomen kulttuurisessa kehityksessä 1800- ja 1900-luvun vaihteessa.

Vuonna 1866 kansakouluasetuksella säädettiin lukuvuoden pituus 43 viikon mittaiseksi. Kouluvuosi alkoi tuolloin elokuun alussa ja päättyi kesäkuun puolivälissä. Kouluasetuksen taustalla oli Cygnaeuksen ehdotus kansakoululaitoksen perustamiseksi Suomessa. Ehdotus sisälsi muun muassa ajatuksen, että lomat olisi sovittava paikallisiin sää- ja muihin olosuhteisiin. Myöhemmin Keisarillisen majesteetin armollisessa koulujärjestyksessä vuodelta 1872 määrättiin lukuvuosi alkamaan 1. syyskuuta ja päättymään 15.6.

Vuoden 1921 oppivelvollisuuslain mukaan kansakoulun lukuvuoden pituus oli 36 viikkoa. Supistetussa kansakoulussa pituus oli 40 viikkoa. Opetusaika oli kuitenkin jaettu eri luokkien kesken, jolloin todellinen oppilaskohtainen opetusaika oli lyhyempi. Oppivelvollisuuslakia täydentävä asetus sääti lukuvuoden alkamaan yläkansakoulussa viimeistään 1.9. ja alakansakoulussa kansakoulun johtokunta päätti lukuvuoden alkamisen ja päättymisen. Supistetulla kansakoululla oli oma aikataulunsa.

Vuoden 1957 kansakoululaki määrittäi lukuvuoden ajalle 1.8.–31.7. Koulutyön pituus lukuvuodessa oli 200 työpäivää ja koulutyön tuli alkaa 1.9. ja päättyä toukokuun viimeisenä arkipäivänä. Kansakoululakia tarkentavan asetuksen mukaan työ voitiin keskeyttää enintään 12 päiväksi syksyisin, jos oppilaiden enemmistö tarvittiin avuksi maatalous- tai muihin vastaaviin töihin. Syksyistä koulutyön keskeytystä kutsuttiinkin usein ”perunannostolomaksi”. Menetetty työpäivät oli korvattava. Kesäloman lisäksi oli vähintään 12 päivän joululoma ja 5-päivän pääsiäisloma.

1960-luvun lopulla koulutyön aloitus siirtyi elokuun alkuun ja peruskouluasetuksella pidenettiin lukuvuoden työajan pituutta. Lukuvuoden työ alkoi elokuun alkupuolella ja päättyi 15.6. Kesäloman lisäksi oli 11–15 päivän joululoma ja 5-päiväinen pääsiäisloma. Lupapäiviä olivat syys- ja toukokuun sekä joissakin tapauksissa elokuun ja kesäkuun lauantait.

Vuonna 1971 siirryttiin väliaikaisella järjestelyllä viisipäiväiseen työviikkoon, jota varten lukuvuoden pituus alennettiin 190 päivään. 190 päivän lukuvuosi vakituisesti käytännöksi vuonna 1972. Muutos heijasteli työelämässä tapahtunutta siirtymää viisipäiväiseen työviikkoon. Ensin koulutyö säädettiin alkamaan 23. elokuuta, mutta vuonna 1972 luovuttiin kansakoulujen lomien säätämisestä lailla ja koulutyö aloitettiin jatkossa Kouluhallituksen erikseen määräämänä päivänä elokuussa.

Vuoden 1982 peruskoululaissa Kouluhallituksen tehtävistä koulutyön aloituspäivän määrääminen jäi pois, ja koulujen aloittamisesta päätettiin jatkossa paikallisesti. Päätöksenteolle kuitenkin annettiin raamit. Peruskouluasetuksessa vuonna 1984 säädettiin oppilaiden koulutyö aloitettavaksi elokuussa ja päätettäväksi viikon 22 viimeisenä arkipäivänä. Koulutyön aloittamisajankohdasta piti ilmoittaa oppilaiden huoltajille edellisen lukuvuoden koulutyön loppuun mennessä. Koulupiirissä, jossa oppilailla oli pitkiä tai muutoin vaikeita koulumatkoja, vesistöjen jäätyminen tai sulaminen esti yhtäjaksoisen koulunkäynnin tai joissa muu erityinen syy sitä vaatii, pystyi lukuvuoden koulutyön päättämään säädettyä myöhemmin kesäkuussa. Peruskoulussa oli kesäloman lisäksi vähintään kymmenen päivää kestävä joululoma. Vapaapäiviä olivat lauantait, jollei kunta toisin päättänyt.

4 Loma-ajat Euroopassa

Euroopassa koulujen lomakäytännöt vaihtelevat. Useissa maissa loma-ajoista päätetään esimerkiksi hallintoalueittain, paikallisesti tai opetuksen järjestäjäkohtaisesti. Vaihtelu näkyy lomapäivien määrässä, lomajaksojen pituudessa ja lukumäärässä sekä lomien ajoittumisessa eri vaiheisiin vuotta. Maiden välillä vaihtelua on paljon, eikä ole olemassa erityistä ”yleiseurooppalaista” lomakäytäntöä, johon suomalaisia lomia voitaisiin verrata.

OECD-maissa on kerätty tietoa opetuksen ja lomapäivien määristä. OECD:n mukaan opetus peruskouluissa (ISCED 1 ja 2) jakautuu keskimäärin 38 kouluviikolle. Maiden välillä on kuitenkin suuria eroja. Kun lomien kokonaispituus on keskimäärin noin 14 viikkoa vuodessa, alimmillaan lomaa on alle 11 viikkoa (Costa Rica ja Tanska) ja enimmillään 17 viikkoa (Kreikka, Latvia ja Liettua). Suomi sijoittuu loma-ajan pituudessa keskiarvon tuntumaan. (How is the school year organised in OECD countries, OECD:n julkaisu 2024.)

Eurydice julkaisee vuosittain tiedot 39 Euroopan maan perusopetuksessa (primary and secondary general education) pidettävistä lomista. Tiedot on päivitetty syyskuussa 2025 ja löytyvät Eurydicen verkkosivuilta (<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/data-and-visuals/european-school-calendars>).

Eurydicen keräämissä tiedoissa kiinnitetään huomiota paitsi lomapäivien määrään, loman keston, niin myös taukojen määrään vuoden aikana. Oppilaiden jaksamisen kannalta on olennaista, että palauttavaa lomaa saa läpi vuoden. Peruskoulua vastaavassa opetuksessa oppilaiden lomat jakautuvat siten, että kesäloman lisäksi muita (vähintään viikon mittaisia) lomajaksoja on vuoden aikana 1–4. Kesäloman lisäksi lomia on

- neljässä jaksossa 15 maassa, esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa, Virossa, Ranskassa ja Itävallassa
- kolmessa jaksossa 8 maassa, esimerkiksi Suomessa, Saksassa ja Irlannissa
- kahdessa jaksossa 14 maassa, esimerkiksi Islannissa, Espanjassa, Kreikassa ja Puolassa
- yhdessä jaksossa 3 maassa, esimerkiksi Italiassa.

Euroopassa koulujen kesäloman kesto vaihtelee 6–13 viikkoon, ja keskiarvo on 10 viikkoa. Suomessa kesäloma kestää noin 9,5 viikkoa. Suomessa kesäloman osuus on suuri verrattuna vuoden muihin lomajaksoihin. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa lomapäiviä on Suomeen verrattuna suhteessa enemmän kesän lisäksi myös muina vuodenaikoina.

Taulukko 3 Lomapäivien lukumäärä ja jaksottuminen perusopetuksessa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Virossa (lähde: Eurydice)

Maa	Kesäloman kesto (pv)	Muiden (vähintään viikon) kestävien lomien määrä (pv)	Muiden (vähintään viikon kestävien) lomajaksojen lukumäärä	Edellisen sarakkeen lomajaksojen määrästä ne, jotka kestoltaan vähintään kaksi viikkoa
Suomi	67	30	3	1
Ruotsi	68	41	4	1
Norja	60	36	4	1
Tanska	42	36	4	1
Viro	83	35	4	1

Erot loma-aikojen kestossa ja rytmityksessä vaikuttavat siihen, miten kesälomat sijoittuvat vuosikalenterissa. Perusopetustasoisessa koulutuksessa koulutyön aloittaminen elokuussa on erityisesti Pohjoismainen ilmiö. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa koulutyön aloittamisesta päätetään paikallisesti, ja aloitusajankohta elokuussa vaihtelee. Suomessa koulutyö aloitetaan kuitenkin naapurimaihin verrattuna noin viikkoa aikaisemmin. Virossa kouluihin palataan syyskuun alussa. Viimeisimpinä koulutyö aloitetaan syyskuun puolivälissä tai sen jälkeen Bulgariassa ja Portugalissa sekä useimmilla Italian alueilla.

Vastaavasti Suomessa kesäloma aloitetaan aikaisemmin. Toisin kuin naapurimaissa, Suomessa ei ole otettu käyttöön keväälle ajoittuvaa pidempää lomajaksoa, jonka jälkeen opiskelun jatkuminen kesäkuussa olisi tehokasta. Suomeakin varhaisempi kesäloman aloitusajankohta on Islannissa, jossa kesälomalle siirrytään jo toukokuun puolivälin jälkeen.

OECD:n raportissa How is the school year organised in OECD countries todetaan tutkimus (Kromydas ym., 2022: The effect of school summer holidays on inequalities in children and young people's mental health and cognitive ability in the UK using data from the millennium cohort study), joka toi näyttöä, että pitkät lomat lisääisivät koulutuksellista eriarvoisuutta. Heikommassa asemassa olevien oppilaiden saamat virikkeet ja osaamisen vahvistuminen loma-aikoina voivat tutkimuksen mukaan jäädä vähäiseksi. Tästä syystä joissakin maissa on käynnistetty keskustelu koulujen lomakäytäntöjen uudistamisesta. Kesäloman lyhentäminen on kuitenkin todettu haastavaksi, sillä sitä vastustavat oppilaat, vanhemmat ja opettajat. Siitä huolimatta esimerkiksi Englannissa ja Ranskassa kesälomien lyhentämistä selvitetään. Englannissa kesäloman lyhentämisen yhteydessä selvitetään muiden lomien pidentämistä, ja Ranskassa keskustelussa oleva ehdotus on lyhentää kesälomaa pitäen muut lomat ennallaan. Ehdotukset ovat toistaiseksi keskusteluvaiheessa, ja OECD:n raportissa todetaan lomissa tehtävien muutosten edellyttävän huolellista harkintaa ja laajaa yhteisymmärrystä ennen niiden toteuttamista.

5 Lausuntojen koonti